

**ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ:**

**«ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΕΕ ΓΙΑ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΣΤΑ ΔΥΤΙΚΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ: ΠΑΡΑ ΤΙΣ
ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ, ΕΞΑΚΟΛΟΥΘΟΥΝ ΝΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ»**

ΣΥΝΟΨΗ

I. Σε σχέση με τον ουσιαστικό ρόλο του κράτους δικαίου στη διαδικασία διεύρυνσης, η Επιτροπή επιθυμεί να υπενθυμίσει ότι ο διάλογος πολιτικής της ΕΕ με τους εταίρους της διεύρυνσης για το κράτος δικαίου διεξάγεται στο πλαίσιο των διμερών συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΣΣΣ) και ως μέρος της στρατηγικής διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ). Μέσω της υιοθέτησης της αναθεωρημένης μεθοδολογίας διεύρυνσης τον Φεβρουάριο του 2020, δόθηκε περαιτέρω έμφαση στις «θεμελιώδεις αρχές» — κράτος δικαίου, θεμελιώδη δικαιώματα και δημοκρατία, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και κοινωνικοοικονομική σταθερότητα. Στο πλαίσιο της διαδικασίας διεύρυνσης της ΕΕ διενεργείται τακτική παρακολούθηση των σχετικών με το κράτος δικαίου μεταρρυθμίσεων, για την οποία υποβάλλονται σχετικές εκθέσεις, ιδίως στις ετήσιες εκθέσεις ανά χώρα της Επιτροπής στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων για τη διεύρυνση.

II. Παράλληλα με αυτή την ισχυρή δέσμευση, ο Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας (στο εξής: ΜΠΒ) παραμένει μέσο καίριας σημασίας για την κινητοποίηση τεχνικών και οικονομικών πόρων προς στήριξη των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών που αναλαμβάνουν οι εταίροι στα Δυτικά Βαλκάνια.

Ο ΜΒΠ III, που εγκρίθηκε στις 15 Σεπτεμβρίου 2021 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενισχύει την καθοδήγηση της Ένωσης και την καλύτερη ευθυγράμμιση με τις προτεραιότητές της, καθώς περιλαμβάνει μια σαφώς καθορισμένη θεματική εστίαση για την περίοδο 2021-2027, αντί να καθορίζει εκ των προτέρων δεσμεύσεις πόρων προς δικαιούχους. Επιπλέον, το πλαίσιο προγραμματισμού του ΜΠΒ III θα βασιστεί στις μεταβαλλόμενες ανάγκες και θα διασφαλίσει ισορροπία μεταξύ προβλεψιμότητας και χρηματοδότησης ανάλογα με τις επιδόσεις.

IV. Οι ετήσιες εκθέσεις της Επιτροπής κατά την περίοδο 2014-2020 καταδεικνύουν ότι οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο στον τομέα του κράτους δικαίου, και ορισμένοι εταίροι μάλιστα έχουν επιδείξει ικανοποιητική και διαρκή πρόοδο. Η στήριξη της ΕΕ στο κράτος δικαίου είχε διαφοροποιημένο αντίκτυπο.

V. Η Επιτροπή συμφωνεί όσον αφορά τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (στο εξής: ΟΚΠ) και τα μέσα ενημέρωσης σε μια λειτουργική δημοκρατία που διέπεται από το κράτος δικαίου. Συνολικά, στο πλαίσιο του ΜΠΒ II η Επιτροπή έχει επενδύσει περίπου 250 εκατ. EUR για την κοινωνία των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης στην περιοχή, που αποτελούν ουσιαστική και σημαντική διάθεση πόρων, με άμεση σχέση και αντίκτυπο στον τομέα του κράτους δικαίου.

Παρέχεται σημαντική και αυξημένη στήριξη στην ελευθερία και την πολυφωνία των μέσων ενημέρωσης, η οποία χρηματοδοτείται μέσω του μηχανισμού για την κοινωνία των πολιτών και του προγράμματος για τα μέσα ενημέρωσης. Οι εν λόγω δράσεις κατευθύνονται πρωτίστως μέσω των πολυκρατικών κονδυλίων (και ως εκ τούτου είναι δυνατή η ταυτόχρονη στόχευση όλων των χωρών του ΜΠΒ). Η στήριξη σε πολυκρατικά μέσα ενημέρωσης έχει ως στόχο δημόσιους ραδιοτηλεοπτικούς φορείς, την ασφάλεια των δημοσιογράφων, τον γραμματισμό στα μέσα

ενημέρωσης, την ποιότητα της δημοσιογραφίας, τη στήριξη του δικαστικού συστήματος, τη στήριξη σε μέσα ενημέρωσης μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου για τη Δημοκρατία, ενώ πιο πρόσφατα, εγκρίθηκε πρόγραμμα ύψους 10 εκατ. EUR για τη στήριξη της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων μέσω ενημέρωσης.

Η διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής και τις διαδικασίες μεταρρύθμισης παρακολουθείται στο πλαίσιο του τακτικού διαλόγου πολιτικής με τις αρχές για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης (π.χ. ειδικές ομάδες για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης) και αποτελεί έναν από τους τρεις τομείς εστίασης στο πλαίσιο της χρηματοδοτούμενης από την ΕΕ ετήσιας παρακολούθησης των «Κατευθυντήριων γραμμών της ΓΔ Διεύρυνσης για τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών», που διεξάγεται από την τεχνική βοήθεια της ΕΕ προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (TACSO). Αμφότερες συνιστούν εργαλεία που σχετίζονται άμεσα με τον τομέα του κράτους δικαίου. Η ανάλυση αυτή τροφοδοτεί, κατόπιν, την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και τον διάλογο πολιτικής που διενεργεί η ίδια η Επιτροπή.

VI. Η Επιτροπή διαθέτει σημαντική στήριξη και πόρους προκειμένου να μετριάσει τον κίνδυνο λόγω περιορισμένων διοικητικών ικανοτήτων. Η βελτίωση των διοικητικών ικανοτήτων είναι γενικότερος στόχος των δράσεων της Επιτροπής στην περιοχή, τον οποίο η Επιτροπή στηρίζει με συστηματικό τρόπο, με ενέργειες πέραν των έργων στον τομέα του κράτους δικαίου, μέσω τεχνικής βοήθειας [μεταξύ άλλων σε σύμπραξη με τον ΟΟΣΑ / Στήριξη για τη βελτίωση της διακυβέρνησης και της διαχείρισης στις χώρες της Κεντρικής και της Ανατολικής Ευρώπης (SIGMA)], στοχευμένης χρηματοδοτικής στήριξης στην περιοχή και πολιτικού διαλόγου.

Σε ευρύτερο επίπεδο, παρέχεται σημαντική στήριξη στη διαδικασία υλοποίησης των μεταρρυθμίσεων της δημόσιας διοίκησης, η οποία συνιστά μια μακροπρόθεσμη διαδικασία οικοδόμησης του κράτους, στην ουσία, που αποβλέπει στο να επιτευχθεί από τα Δυτικά Βαλκάνια το επίπεδο που απαιτείται για την εκπλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης στην ΕΕ.

Όσον αφορά την αιρεσιμότητα στο πλαίσιο του ΜΠΒ II, η Επιτροπή επισημαίνει ότι ο κανονισμός για τον ΜΠΒ II περιλαμβάνει αυστηρές ρήτρες που προβλέπουν προσαρμογή της βοήθειας σε περίπτωση που η πρόοδος ή τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται είναι περιορισμένα και τις οποίες η Επιτροπή έχει αξιοποιήσει. Η Επιτροπή παραπέμπει περαιτέρω στην απάντησή της στο σημείο 40.

VIII. (1^η περίπτωση) Η Επιτροπή αποδέχεται τη συγκεκριμένη σύσταση.

(2^η περίπτωση) Η Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (στο εξής: EYED) αποδέχονται εν μέρει τη σύσταση.

Η Επιτροπή και η EYED υπογραμμίζουν ότι στηρίζουν σε σημαντικό βαθμό την κοινωνία των πολιτών και τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης για την ενίσχυση του ανεξάρτητου εποπτικού τους ρόλου στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας που βασίζεται στο κράτος δικαίου. Η χρηματοδοτική στήριξη που τους παρέχεται χορηγείται με βάση αντικειμενικά κριτήρια, που συνάδουν με τις προτεραιότητες της ΕΕ.

Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να παρέχει στήριξη σε ΟΚΠ και στα μέσα ενημέρωσης σύμφωνα με το πλαίσιο προγραμματισμού της. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη χρηματοδότηση ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα του κράτους δικαίου, χωρίς όμως προηγούμενη δέσμευση κονδυλίων.

Η Επιτροπή θεωρεί ότι η χρηματοδότηση έργων είναι η πλέον κατάλληλη μορφή χρηματοδότησης σε ΟΚΠ, δεδομένων των κινδύνων που ενέχει η παροχή οργανωτικής στήριξης, καθώς δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης.

(3^η περίπτωση) Η Επιτροπή αποδέχεται εν μέρει τη σύσταση.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι ο κανονισμός για τον ΜΠΒ III παρέχει το νομικό πλαίσιο για ενισχυμένη χρήση προσαρμογών ως προς το πεδίο εφαρμογής και την ένταση της βοήθειας σε περίπτωση

σημαντικής οπισθοδρόμησης ή συνεχιζόμενης έλλειψης προόδου από δικαιούχο. Η Επιτροπή πρόκειται να εφαρμόσει τις εν λόγω προσαρμογές εφόσον κρίνεται σκόπιμο, στο πλαίσιο της αρχής της αναλογικότητας, ανάλογα με την κάθε περίπτωση.

(4^η περίπτωση) Η Επιτροπή αποδέχεται τη συγκεκριμένη σύσταση.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

7. Η ύπαρξη ισχυρού πλαισίου για την καταπολέμηση της διαφθοράς, που περιλαμβάνει αξιόπιστη καταγραφή των αποτελεσμάτων, συγκαταλέγεται μεταξύ των βασικών απαιτήσεων προσχώρησης στην ΕΕ.

Μέσω της υιοθέτησης της αναθεωρημένης μεθοδολογίας διεύρυνσης τον Φεβρουάριο του 2020, δόθηκε περαιτέρω έμφαση στις «θεμελιώδεις αρχές» — κράτος δικαίου, θεμελιώδη δικαιώματα και δημοκρατία, μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, κοινωνικοοικονομική σταθερότητα. Οι πτυχές που αφορούν την καταπολέμηση της διαφθοράς εξετάζονται λαμβανομένου υπόψη του οριζόντιου χαρακτήρα τους.

Ο διάλογος πολιτικής της ΕΕ με τους εταίρους της διεύρυνσης για την καταπολέμηση της διαφθοράς διεξάγεται στο πλαίσιο των διμερών συμφωνιών σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΣΣΣ) και ως μέρος της στρατηγικής διαδικασίας σταθεροποίησης και σύνδεσης (ΔΣΣ). Ο διάλογος εστιάζεται κυρίως στην πρόοδο ως προς την υλοποίηση της άταξης της διαφθοράς και των σχετικών μεταρρυθμιστικών προσπαθειών, μεταξύ άλλων στον δικαστικό τομέα, στον τομέα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και του οργανωμένου εγκλήματος.

Τα κράτη μέλη έχουν καθορίσει συγκεκριμένα και εκτενή ενδιάμεσα σημεία αναφοράς όσον αφορά την καταπολέμηση της διαφθοράς, για παράδειγμα για το Μαυροβούνιο και τη Σερβία, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεών τους για προσχώρηση. Τα κριτήρια αξιολόγησης εστιάζονται στη νομική εναρμόνιση, στην ανάπτυξη θεσμών και στην καθιέρωση ιστορικού επιδόσεων όσον αφορά την επιτυχή εκδίκαση υποθέσεων διαφθοράς (με ιδιαίτερη έμφαση σε υποθέσεις διαφθοράς σε υψηλό επίπεδο, που ενέχουν τη δυνατότητα υπονόμησης του δικαστικού συστήματος και της δημοκρατίας στο σύνολό της).

17. Έχει επιτευχθεί πρόοδος σε όλες της δράσεις της Θεματολογίου Προτεραιότητας της Σόφιας.

(6^η περίπτωση) Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Ταμείο για τη Δημοκρατία δεν είναι το μοναδικό μέσο για την παροχή στήριξης σε ανεξάρτητα και πολυφωνικά μέσα ενημέρωσης και στην κοινωνία των πολιτών, αλλά ένα πρόσθετο μέσο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

27. Η Επιτροπή επιθυμεί να διευκρινίσει ότι στόχος των ετήσιων εκθέσεων είναι να αξιολογηθεί η πρόοδος των υποψήφιων και των δυνάμει υποψήφιων χωρών στον τομέα των προτύπων της ΕΕ και του κεκτημένου της ΕΕ και να υποβληθούν σχετικές συστάσεις. Η πρόοδος στην εφαρμογή του ΜΠΒ καταγράφεται στο πλαίσιο της ετήσιας έκθεσης σχετικά με την εφαρμογή των μέσων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για εξωτερικές δράσεις.

28. Οι διαβουλεύσεις με ΟΚΠ αποτελούν σε τακτική βάση μέρος της προετοιμασίας των υποεπιτροπών για τη δικαιοσύνη, την ελευθερία και την ασφάλεια για όλους τους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων. Σε αυτές αντιμετωπίζονται ζητήματα που άπτονται της ελευθερίας έκφρασης / ελευθερίας του συνέρχεσθαι σε τακτική βάση. Η ΕΕ επισημαίνει συχνά την ανάγκη διενέργειας διαφανών και χωρίς αποκλεισμούς διαβουλεύσεων με την κοινωνία των πολιτών σχετικά με τις μεταρρυθμίσεις για το κράτος δικαίου.

Η Επιτροπή καλεί επίσης τις ΟΚΠ να συνεισφέρουν με ετήσιες εκθέσεις και λαμβάνει υπόψη τις παρατηρήσεις τους.

29. Η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ σε δράσεις της κοινωνίας των πολιτών στην περιοχή είναι σημαντική, ανέρχεται σε περίπου 250 εκατ. EUR για την περίοδο 2014-2020 και βασίζεται σε μεσοπρόθεσμα έργα, τα οποία συχνά ανανεώνονται.

Από το 2009, η Επιτροπή διοχετεύει τη διμερή και πολυκρατική στήριξή της στο πλαίσιο του ΜΠΒ ΙΙ στην κοινωνία των πολιτών και σε ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης στα Δυτικά Βαλκάνια και την Τουρκία μέσω του οικείου μηχανισμού για την κοινωνία των πολιτών.

Όσον αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη της κοινωνίας των πολιτών, ο μηχανισμός για την κοινωνία των πολιτών παρέχει ευρύ φάσμα βοήθειας — τεχνική βοήθεια σε ΟΚΠ, καθώς και επιχορηγήσεις που καλύπτουν ευρύ φάσμα θεματικών τομέων. Σε αυτούς περιλαμβάνονται ο τομέας του κράτους δικαίου συγκεκριμένα, αλλά και έμμεσα, μέσω άλλων θεματικών τομέων όπως η μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, η προστασία του περιβάλλοντος, η ισότητα των φύλων κ.λπ. Κατά την περίοδο του ΜΠΒ ΙΙ η στήριξη αυτή χορηγήθηκε σε περίπου 1 000 ΟΚΠ.

31. Η διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής και τις διαδικασίες μεταρρύθμισης παρακολουθείται στο πλαίσιο του τακτικού διαλόγου πολιτικής με τις αρχές για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης (π.χ. ειδικές ομάδες για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης) και αποτελεί έναν από τους τρεις τομείς εστίασης στο πλαίσιο της χρηματοδοτούμενης από την ΕΕ ετήσιας παρακολούθησης των «Κατευθυντήριων γραμμών της ΓΔ Διεύθυνσης για τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών», που διεξάγεται από την τεχνική βοήθεια της ΕΕ προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (TACSO). Αμφότερες συνιστούν εργαλεία που σχετίζονται άμεσα με τον τομέα του κράτους δικαίου. Η ανάλυση αυτή τροφοδοτεί, κατόπιν, την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και τον διάλογο πολιτικής που διενεργεί η ίδια η Επιτροπή.

Επιπλέον, οι τακτικές εκθέσεις παρακολούθησης που καταρτίζει ο ΟΟΣΑ/SIGMA για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης παρέχουν περαιτέρω στοιχεία σχετικά με τις διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης, που αποτυπώνονται στην ετήσια δέσμη μέτρων της Επιτροπής για τη διεύρυνση.

32. Η Επιτροπή συμφωνεί με την εκτίμηση ότι η πολιτική βούληση και η οικειοποίηση των μεταρρυθμίσεων είναι οι κυριότεροι κίνδυνοι για τον αντίκτυπο και τη βιωσιμότητα της στήριξης που παρέχει η ΕΕ. Εντούτοις, οι κίνδυνοι αυτοί δεν είναι δυνατόν να μετριαστούν μέσω ενός μόνον έργου (βοήθεια του ΜΠΒ) ή από τους εταίρους υλοποίησης. Η στρατηγική που εφαρμόζει η Επιτροπή για τον μετριασμό των εν λόγω κινδύνων συνίσταται στην αξιοποίηση του πολιτικού διαλόγου και του διαλόγου πολιτικής, προκειμένου να εξασφαλιστεί δέσμευση για μεταρρύθμιση στον τομέα του κράτους δικαίου σε υψηλό επίπεδο και διαρκή βάση. Αποτελεί μέρος της βασικής δέσμευσης της Επιτροπής σχετικά με τη διεύρυνση.

33. Η Επιτροπή συμπληρώνει τις ειδικές δράσεις στον τομέα του κράτους δικαίου με ολοκληρωμένες προσπάθειες για την προώθηση της *μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης* στο σύνολο των εταίρων στα Δυτικά Βαλκάνια. Το έργο αυτό βοηθά στην αντιμετώπιση γενικότερων διαρθρωτικών ζητημάτων του δημόσιου τομέα, στα οποία αναφέρεται η παρατήρηση στο σημείο 32 της έκθεσης [*«παραδείγματος χάριν ανεπαρκές προσωπικό και κατάρτιση ή απουσία πολιτικής για τη διατήρηση του προσωπικού, που οδηγεί σε υψηλά ποσοστά εναλλαγής»*]. Το έργο στον τομέα της μεταρρύθμισης της δημόσιας διοίκησης περιλαμβάνει στήριξη και καθοδήγηση, καθώς επίσης και ολοκληρωμένη και συστηματική παρακολούθηση της ποιότητας της δημόσιας διοίκησης (σε σύμπραξη με τον ΟΟΣΑ/SIGMA) και τακτικό διάλογο πολιτικής σε υψηλό επίπεδο.

Η Επιτροπή παρείχε επίσης στήριξη σε βασικές μεταρρυθμίσεις στις δημόσιες υπηρεσίες και ενίσχυσε τις μεταρρυθμίσεις της δημόσιας διοίκησης στα Δυτικά Βαλκάνια, με στόχο να περιορίσει την άσκηση πολιτικής επιρροής στη δημόσια διοίκηση και τη μεροληπτική εναλλαγή προσωπικού. Επιπλέον, στα σχετικά έργα του ΜΠΒ έχουν προστεθεί ρήτρες για τον μετριασμό της εναλλαγής του προσωπικού που καταρτίζεται με χρηματοδότηση της ΕΕ.

38. Η προσαρμογή της βοήθειας σε περίπτωση σημαντικών ελλείψεων στην πρόοδο και τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν εφαρμόζεται σε τοπικό επίπεδο. Μια δράση ενδέχεται να μην υλοποιηθεί στον βαθμό που δεν πληρούνται οι όροι υλοποίησης που επισημαίνονται στο έγγραφο δράσης. Επιπλέον, οι χρηματοδοτούμενες από την ΕΕ δράσεις περιλαμβάνουν την ακόλουθη δήλωση «Μη τήρηση των απαιτήσεων που καθορίζονται ανωτέρω μπορεί να συνεπάγεται ανάκτηση των πόρων στο πλαίσιο του παρόντος προγράμματος και/ή ανακατανομή της μελλοντικής χρηματοδότησης».

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, μέσω της συμμετοχής τους στην επιτροπή του ΜΠΒ, τα κράτη μέλη της ΕΕ συμμετέχουν στενά σε διαβουλεύσεις σχετικά με την εκτέλεση της χρηματοδότησης του ΜΠΒ, συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής της χρηματοδοτικής συνδρομής σε περίπτωση σημαντικής οπισθοδρόμησης ή συνεχιζόμενης έλλειψης προόδου από δικαιούχο.

39. Η Επιτροπή επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή όσον αφορά τον τρόπο με τον οποίο χρησιμοποιεί τον μηχανισμό αιρεσιμότητας λόγω των πολλαπλών συνεπειών του, μεταξύ των οποίων η προσαρμογή της χρηματοδοτικής συνδρομής σε περίπτωση σημαντικής οπισθοδρόμησης ή συνεχιζόμενης έλλειψης προόδου από τους δικαιούχους. Σε επίπεδο έργου, η εικόνα είναι σαφής, αν ένας συμφωνηθείς όρος δεν εκπληρώνεται ή αν παρατηρείται συνεχιζόμενη έλλειψη προόδου σε μεταρρυθμίσεις προτεραιότητας, δεν πραγματοποιείται εκταμίευση (βλ. το παράδειγμα της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στο πλαίσιο 2). Όπου σε μια χώρα παρατηρήθηκε σαφής οπισθοδρόμηση στον τομέα του κράτους δικαίου, η Επιτροπή δεν δίστασε να μειώσει τα ετήσια κονδύλια για τη συγκεκριμένη χώρα, όπως το έπραξε, για παράδειγμα, στην περίπτωση της Τουρκίας στο πλαίσιο του ΜΠΒ II ή της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης λόγω έλλειψης προόδου στον τομέα της διακυβέρνησης. Επίσης, αύξησε τα χρηματοδοτικά κονδύλια για χώρες που σημείωσαν σημαντική πρόοδο στον τομέα του κράτους δικαίου (επιβράβευση των επιδόσεων, βλ. σημείο 40), όπως η Βόρεια Μακεδονία.

40. Ο κανονισμός για τον ΜΠΒ II περιλαμβάνει ρητή νομική βάση, με αντίστροφο μηχανισμό που παρέχει δυνατότητα προσαρμογών της χρηματοδοτικής βοήθειας, για όλους τους τομείς αδιακρίτως, σε περίπτωση σημαντικής οπισθοδρόμησης ή συνεχιζόμενης έλλειψης προόδου από δικαιούχο (βλ. άρθρο 14 παράγραφος 2).

Το άρθρο 14 παράγραφος 2 προβλέπει ότι: «η βοήθεια απευθύνεται στους δικαιούχους του παραρτήματος I και είναι προσαρμοσμένη στην ειδική κατάστασή τους, ενώ λαμβάνονται υπόψη οι περαιτέρω προσπάθειες που απαιτούνται για την πλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης, καθώς και οι ικανότητες των εν λόγω δικαιούχων. Η βοήθεια διαφοροποιείται, ως προς το πεδίο εφαρμογής και την ένταση, ανάλογα με τις ανάγκες, τις δεσμεύσεις για την πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων και την πρόοδο στην υλοποίηση των εν λόγω μεταρρυθμίσεων». Οι κατευθυντήριες γραμμές για τη δημοσιονομική στήριξη περιγράφουν περαιτέρω τους ισχύοντες όρους για τις πληρωμές.

Σύμφωνα με τον κανονισμό, η βοήθεια στο πλαίσιο του ΜΠΒ II αυξήθηκε ως μέσο επιβράβευσης της προόδου και αντίστοιχα μειώθηκε σε περιπτώσεις σημαντικής οπισθοδρόμησης. Η Τουρκία αποτελεί παράδειγμα όπου οι πιστώσεις στον ετήσιο προϋπολογισμό μειώθηκαν μετά το 2017 με πρωτοβουλία της Επιτροπής, λόγω οπισθοδρόμησης σε σχέση με τις θεμελιώδεις αρχές. Οι εν λόγω αποφάσεις ελήφθησαν έπειτα από την έκδοση ψηφισμάτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και συμπερασμάτων του Συμβουλίου για την Τουρκία. Για τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, το χρηματοδοτικό κονδύλιο μειώθηκε περίπου στο ήμισυ της πίστωσης λόγω έλλειψης προόδου στον τομέα της διακυβέρνησης, ο οποίος σχετίζεται άμεσα με τον τομέα του κράτους δικαίου.

Η χρηματοδοτική συνδρομή στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη προσαρμόστηκε, όπως επισημαίνει το ΕΕΣ στο πλαίσιο 2.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι στις χρηματοδοτικές συμφωνίες που συνάπτει με τις χώρες εταίρους συμπεριλαμβάνει συστηματικά την υποχρέωση τήρησης των θεμελιωδών αξιών, η οποία παρέχει πρόσθετη νομική βάση για την αναστολή ή τη λύση των συμφωνιών σύμφωνα με τον δημοσιονομικό κανονισμό. Ειδικότερα, οι συμφωνίες δημοσιονομικής στήριξης προβλέπουν ότι οι εκταμιεύσεις

δημοσιονομικής στήριξης μπορούν να ανασταλούν επισήμως, να ανασταλούν προσωρινά, να μειωθούν ή να ακυρωθούν σε περίπτωση οπισθοδρόμησης στους τομείς των θεμελιωδών αξιών και του κράτους δικαίου.

41. Ο κανονισμός για τον ΜΠΒ III καθορίζει λεπτομερώς με ποιον τρόπο επηρεάζεται η παροχή χρηματοδότησης με βάση τους κανόνες για την προσαρμογή της χρηματοδοτικής συνδρομής. Η αιτιολογική σκέψη 32 και διατάξεις (άρθρο 8 παράγραφος 5) του κανονισμού για τον ΜΠΒ III παρέχουν τις αναγκαίες λεπτομέρειες επί του θέματος.

47. Στην περίπτωση των 20 έργων («Καταπολέμηση της σοβαρής εγκληματικότητας στα Δυτικά Βαλκάνια»), η τελική έκθεση που ελήφθη, και εγκρίθηκε κατόπιν σύμφωνα με τις συμβατικές υποχρεώσεις, καταδεικνύει ότι τα περισσότερα αποτελέσματα των έργων επιτεύχθηκαν.

51. Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι τομέας της ελευθερία έκφρασης χρηματοδοτείται επίσης στο πλαίσιο διαφόρων άλλων τομέων, κυρίως της δημοκρατίας και διακυβέρνησης και των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η Επιτροπή παραπέμπει στις παρατηρήσεις της στο σημείο V ανωτέρω.

53. Η Επιτροπή εντίνει τις προσπάθειές της για βελτίωση του σχεδιασμού των έργων και της υποβολής εκθέσεων αποτελεσμάτων.

55. Η Επιτροπή αξιολογεί τη βιωσιμότητα εκτιμώντας τον βαθμό στον οποίο τα οφέλη/αποτελέσματα (εκροές και αποτελέσματα) που επιτεύχθηκαν είναι πιθανόν να διαρκέσουν μετά την περίοδο υλοποίησης. Συμπεριλαμβάνει θέματα όπως ο βαθμός οικειοποίησης από πλευράς των δικαιούχων, οι θεσμικές διαχειριστικές τους ικανότητες, οι πόροι που δεσμεύουν ώστε να ληφθεί μέριμνα για τη λειτουργία και τη διατήρηση των αποτελεσμάτων μετά την ολοκλήρωση του έργου. Η στήριξη της Επιτροπή είναι και θα πρέπει να είναι μεσο-μακροπρόθεσμη στον συγκεκριμένο τομέα, ώστε να ακολουθεί τις θεμελιώδεις μεταρρυθμίσεις. Αυτό σημαίνει ότι θα εξακολουθήσουν να υλοποιούνται έργα στον συγκεκριμένο τομέα, παρέχοντας βοήθεια ανά πάσα στιγμή στο επόμενο στάδιο της μακράς διαδικασίας.

Η ύπαρξη καθεαυτή ενός έργου που αποτελεί συνέχεια ενός προηγούμενου δεν συνεπάγεται ότι το αρχικό έργο δεν ήταν βιώσιμο, τουλάχιστον εν μέρει.

57. Η Επιτροπή τονίζει ότι η επίτευξη ολοσχερούς αλλαγής στον τομέα του κράτους δικαίου είναι μέρος μιας μακροχρόνιας διαδικασίας, την οποία η Επιτροπή εξακολουθεί να στηρίζει.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

71. Οι ετήσιες εκθέσεις της Επιτροπής κατά την περίοδο 2014-2020 καταδεικνύουν ότι οι εταίροι των Δυτικών Βαλκανίων έχουν σημειώσει κάποια πρόοδο στον τομέα του κράτους δικαίου, και ορισμένοι εταίροι μάλιστα έχουν επιδείξει ικανοποιητική και διαρκή πρόοδο. Η στήριξη της ΕΕ στο κράτος δικαίου είχε διαφοροποιημένο αντίκτυπο.

Σύσταση 1 — Ενίσχυση του μηχανισμού προώθησης των μεταρρυθμίσεων στον τομέα του κράτους δικαίου κατά τη διαδικασία διεύρυνσης

Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι στο πλαίσιο της αναθεωρημένης μεθοδολογίας διεύρυνσης, έχει καθιερώσει στέρεες βάσεις για ισχυρότερη δέσμευση στο κράτος δικαίου. Το κράτος δικαίου παραμένει ο ακρογωνιαίος λίθος της διαδικασίας προσχώρησης και θα καθορίσει τον γενικό ρυθμό προόδου κάθε εταίρου της διεύρυνσης στο πλαίσιο της αντίστοιχης πορείας ένταξης του στην ΕΕ.

Η Επιτροπή συμφωνεί όσον αφορά τη χρησιμότητα του καθορισμού στόχων και σημείων αναφοράς. Αξιοποιεί ήδη τα εν λόγω εργαλεία στη διαδικασία διεύρυνσης για καθεμία από τις επιμέρους χώρες. Όσον αφορά χώρες σε διαπραγματεύσεις προσχώρησης, αυτό πραγματοποιείται μέσω σημείων αναφοράς για το άνοιγμα, ενδιάμεσων σημείων αναφοράς και σημείων αναφοράς για το κλείσιμο των κεφαλαίων 23 και 24. Για χώρες που δεν βρίσκονται σε στάδιο διαπραγματεύσεων, αυτό συντελείται

μέσω στρατηγικών εγγράφων, όπως η γνωμοδότηση της Επιτροπής σχετικά με την αίτηση προσχώρησης της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης στην ΕΕ. Οι εν λόγω στόχοι και τα σημεία αναφοράς παρακολουθούνται από την Επιτροπή σε τακτική βάση και αναφέρονται στις ετήσιες εκθέσεις της Επιτροπής προς το Συμβούλιο σχετικά με το κράτος δικαίου σε χώρες που βρίσκονται στο στάδιο των διαπραγματεύσεων, καθώς και στις ετήσιες εκθέσεις της για το σύνολο των Δυτικών Βαλκανίων.

74. Η Επιτροπή θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό τον ρόλο των ΟΚΠ στη διαδικασία προς την προσχώρηση.

Η χρηματοδοτική στήριξη της ΕΕ σε δράσεις της κοινωνίας των πολιτών στην περιοχή είναι σημαντική, ανέρχεται σε περίπου 250 εκατ. EUR για την περίοδο 2014-2020 και βασίζεται σε μεσοπρόθεσμα έργα, τα οποία συχνά ανανεώνονται.

Η διαβούλευση με την κοινωνία των πολιτών όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής και τις διαδικασίες μεταρρύθμισης παρακολουθείται στο πλαίσιο του τακτικού διαλόγου πολιτικής με τις αρχές για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης (π.χ. ειδικές ομάδες για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης) και αποτελεί έναν από τους τρεις τομείς εστίασης στο πλαίσιο της χρηματοδοτούμενης από την ΕΕ ετήσιας παρακολούθησης των «Κατευθυντήριων γραμμών της ΓΔ Διεύρυνσης για τη στήριξη της κοινωνίας των πολιτών», που διεξάγεται από την τεχνική βοήθεια της ΕΕ προς τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών (TACSO). Αμφότερες συνιστούν εργαλεία που σχετίζονται άμεσα με τον τομέα του κράτους δικαίου. Η ανάλυση αυτή τροφοδοτεί, κατόπιν, την παρακολούθηση, την υποβολή εκθέσεων και τον διάλογο πολιτικής που διενεργεί η ίδια η Επιτροπή. Οι τακτικές εκθέσεις παρακολούθησης που καταρτίζει ο ΟΟΣΑ/SIGMA για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης παρέχουν περαιτέρω στοιχεία σχετικά με τις διαδικασίες δημόσιας διαβούλευσης, που αποτυπώνονται στην ετήσια δέσμη μέτρων της Επιτροπής για τη διεύρυνση.

Σύσταση 2 — Εντατικοποίηση της στήριξης για την κοινωνία των πολιτών που συμμετέχει σε μεταρρυθμίσεις στον τομέα του κράτους δικαίου και της ανεξαρτησίας των μέσων ενημέρωσης

Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ αποδέχονται εν μέρει τη σύσταση.

Η Επιτροπή αναγνωρίζει τον σημαντικό ρόλο που μπορούν να διαδραματίσουν οι ανεξάρτητοι φορείς της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης σε μια δημοκρατική, πολυφωνική κοινωνία που βασίζεται στο κράτος δικαίου. Η Επιτροπή στηρίζει την κοινωνία των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης κατά την άσκηση της κρίσιμης για το κράτος δικαίου λειτουργίας τους στο πλαίσιο της εξέλιξης στον προγραμματισμό, την εφαρμογή και την παρακολούθηση των αποτελεσμάτων της χρηματοδοτικής στήριξης ύψους περίπου 250 εκατ. EUR από τον ΜΠΒ ΙΙ. Επιπλέον, η Επιτροπή στηρίζει την κοινωνία των πολιτών και τα μέσα ενημέρωσης μέσω συστηματικής συμμετοχής και διαβουλεύσεων στο πλαίσιο της χάραξης πολιτικής και της διαδικασίας διεύρυνσης. Ειδικότερα, οι ΟΚΠ συμμετέχουν ανελλιπώς σε όλες τις διαδικασίες που συνοδεύουν τις συμφωνίες σταθεροποίησης και σύνδεσης και την κατάρτιση των ετήσιων εκθέσεων διεύρυνσης. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή οργανώνει ετήσιες εκδηλώσεις αφιερωμένες στη συνεργασία και την ανταλλαγή απόψεων με την κοινωνία των πολιτών, όπως η σύμβαση για το κράτος δικαίου στη Βοσνία-Ερζεγοβίνη. Η Επιτροπή παρέχει επίσης δημόσια στήριξη και προωθεί τον ενεργό ρόλο των ΟΚΠ σε τακτική βάση, τόσο στην έδρα της όσο και σε τοπικό επίπεδο μέσω των αντιπροσωπειών της ΕΕ στους εταίρους των Δυτικών Βαλκανίων.

Παρότι η ΕΥΕΔ δεν συμμετέχει στη διαδικασία προγραμματισμού, εφαρμογής ή παρακολούθησης των αποτελεσμάτων όσον αφορά τη χρηματοδοτική στήριξη του ΜΠΒ που αποτελεί αντικείμενο της έκθεσης, η ΕΥΕΔ παρέχει α) στήριξη μέσω της αποστολής πολιτικών μηνυμάτων σχετικά με τη σημασία της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης στην αντιμετώπιση θεμάτων που άπτονται του κράτους δικαίου· β) στήριξη σε ΟΚΠ και σε μέσα ενημέρωσης για την καταπολέμηση της παραπληροφόρησης (σύμφωνα με το σχέδιο δράσης της ΕΕ κατά της παραπληροφόρησης και το σχέδιο δράσης για την ευρωπαϊκή δημοκρατία)· και γ) ενημέρωση στις ΟΚΠ και στα μέσα ενημέρωσης των Δυτικών Βαλκανίων σχετικά με τη δέσμευση της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της

διαδικασίας ένταξης στην ΕΕ. Η αποδοχή / μερική αποδοχή των κατωτέρω συστάσεων από την ΕΥΕΔ τελεί εντός των ορίων των προαναφερθέντων καθηκόντων.

α) Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ αποδέχονται εν μέρει τη σύσταση. Η Επιτροπή επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι στο πλαίσιο του ΜΠΒ ΙΙ επένδυσε άνω των 250 εκατ. EUR σε ΟΚΠ και σε μέσα ενημέρωσης. Θα εξακολουθήσει να παρέχει στήριξη σε ΟΚΠ και στα μέσα ενημέρωσης σύμφωνα με το πλαίσιο προγραμματισμού της. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη χρηματοδότηση ΟΚΠ που δραστηριοποιούνται στον τομέα του κράτους δικαίου, χωρίς όμως προηγούμενη δέσμευση κονδυλίων.

β) Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ αποδέχονται εν μέρει τη συγκεκριμένη σύσταση. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η χρηματοδότηση έργων είναι η πλέον κατάλληλη μορφή χρηματοδότησης σε ΟΚΠ, δεδομένων των κινδύνων που ενέχει η παροχή οργανωτικής στήριξης, καθώς δημιουργεί σχέσεις εξάρτησης.

γ) Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ αποδέχονται τη σύσταση.

Η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι στηρίζει σε σημαντικό βαθμό την κοινωνία των πολιτών και τα ανεξάρτητα μέσα ενημέρωσης για την ενίσχυση του ανεξάρτητου εποπτικού τους ρόλου στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας που βασίζεται στο κράτος δικαίου. Η χρηματοδοτική στήριξη που τους παρέχεται χορηγείται με βάση αντικειμενικά κριτήρια, που συνάδουν με τις προτεραιότητες της ΕΕ.

δ) Η Επιτροπή και η ΕΥΕΔ αποδέχονται τη σύσταση. Η Επιτροπή παρακολουθεί ήδη τη συμβολή των ΟΚΠ στον τομέα του κράτους δικαίου, μέσω του ειδικού μέσου SIGMA.

76. Η Επιτροπή παραπέμπει στις απαντήσεις της στα σημεία VI και 40.

Σύσταση 3 — Ενίσχυση της χρήσης της αιρεσιμότητας στο πλαίσιο του ΜΠΒ ΙΙΙ

Η Επιτροπή αποδέχεται εν μέρει τη σύσταση.

Η Επιτροπή εφαρμόζει την αιρεσιμότητα κατά περίπτωση, κατόπιν ενδελεχούς ανάλυσης και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις επιπτώσεις της. Η γενικευμένη χρήση της αιρεσιμότητας στο σύνολο της χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΜΠΒ ΙΙΙ δεν κρίνεται σκόπιμη ενόψει της αναλογικής προσαρμογής που προβλέπει ο κανονισμός για τον ΜΠΒ ΙΙΙ. Κατά την εφαρμογή της προσαρμογής, θα πρέπει να λαμβάνεται δεόντως υπόψη η αποτελεσματικότητα του στόχου πολιτικής που επιδιώκεται και η ανάγκη να αποφευχθούν ανεπιθύμητες επιπτώσεις σε άλλους τομείς προτεραιότητας.

Ο κανονισμός για τον ΜΠΒ ΙΙΙ προβλέπει ότι η στήριξη απευθύνεται και είναι προσαρμοσμένη στην ειδική κατάσταση των δικαιούχων, ενώ λαμβάνονται υπόψη οι περαιτέρω προσπάθειες που απαιτούνται για την πλήρωση των κριτηρίων προσχώρησης, καθώς και οι ικανότητες των εν λόγω δικαιούχων. Η βοήθεια διαφοροποιείται, ως προς το πεδίο εφαρμογής και την ένταση, ανάλογα με τις ανάγκες, τις δεσμεύσεις για πραγματοποίηση μεταρρυθμίσεων και την πρόοδο στην υλοποίηση των εν λόγω μεταρρυθμίσεων [δημοκρατία, θεμελιώδη δικαιώματα, κράτος δικαίου, συνεργασία σε θέματα μετανάστευσης (δηλ. αρχή των «αναλογικών κερδών»)].

Ο κανονισμός για τον ΜΠΒ ΙΙΙ προβλέπει ότι σε περίπτωση σημαντικής οπισθοδρόμησης ή συνεχιζόμενης έλλειψης προόδου από δικαιούχο, το πεδίο εφαρμογής και η ένταση της βοήθειας θα προσαρμόζονται αναλόγως. Αντίστοιχα, θα εφαρμόζεται προσαρμογή της βοήθειας και σε περίπτωση επανόδου της προόδου.

80. Η στήριξη της ΕΕ έχει ενεργοποιήσει κομβικές μεταρρυθμίσεις και σημαντικές αλλαγές σε θεσμικό, νομοθετικό, καθώς και σε επιχειρησιακό επίπεδο στην περιοχή των Δυτικών Βαλκανίων, όπως αναφέρεται και στα ανωτέρω παραδείγματα.

Σύσταση 4 — Ενίσχυση της υποβολής εκθέσεων και της παρακολούθησης των έργων

α) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

β) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.

γ) Η Επιτροπή αποδέχεται τη σύσταση.